

Лекція № 5 Культура

Культура поряд з природою є найважливішою умовою, що визначає розвиток усіх без винятку видів і напрямків туризму. Суть в тому, що сама позиція людини по будь-якому питанню, його ставлення до природи, державі, мистецтву, свого житла, іншої людини і до самого себе є наочна демонстрація рівня культури.

Поняття «культура», ймовірно, одне з найбільш багатогранних: культура різниться по складовим частинам, видами, напрямками, формами прояву, носіям і т.д. Існує велика кількість визначень даного поняття в цілому і по різних складових.

Культура - історично певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений в типах і формах організації життя і діяльності людей, у їхніх взаєминах, а також у створених ними матеріальних і духовних цінностях. Це загальне, філософське визначення культури. Крім нього, існує ще кілька визначень поняття «культура», кожне з них по-своєму має переломлення в туризмі і значення для розвитку турбізнесу.

Термін «культура» вживається для характеристики як певних історичних епох (антична культура) конкретних країн, держав, суспільств, племен, так народів (культура індіанців майя), народностей і націй, а також специфічних сфер діяльності людини або його життя. Інакше кажучи, може бути виділена культура: художня; відпочинку; лікування; освіти; розваги; поведінки (спілкування); професійна; релігійна. Дати повну туристську характеристику культури будь-якої країни, всіх її особливостей за всіма складовими не представляється можливим через складність проблеми. Тому доводиться обмежитися певними, головними напрямками, що представляють найбільше значення. Крім того, деякі аспекти (культура поведінки, ділового спілкування, лікування, освіти, професійна культура) мають спеціальне значення і вивчаються в інших курсах: «Менеджмент», «Лічечбнооздоровітельний туризм», «Освітній туризм» і т.д. Культура відпочинку та розваги має дуже велике значення, але, на жаль, погано вивчена, теоретичні концепції майже не розроблені, а інформація по окремим країнам або відсутня, або фрагментарна.

Художня культура країн на відміну від інших напрямків представляє головний інтерес для туризму.

По-перше, тому, що цей аспект культури цікавий для більшості людей.

По-друге, у зв'язку з тим, що художня культура дає уявлення про особливості країни на рівні конкретних об'єктів туристського показу: пам'ятники архітектури, спектаклі, видовища і свята, обряди і ритуали, храми, музеї, центри ремесел та ін.

По-третє, тому, що розроблена теорія питання, і, що ще більш важливо, студенти і тим більше професіонали турбізнесу володіють необхідним базовим набором знань (ще в школі вивчається протягом ряду років дисципліна «Світова художня культура»).

Крім того, студентам читається курс «Культурологія», який би розглядав основні поняття по предмету.

Характеристика художньої культури країни повинна бути доповнена елементами етнографічної культури, і елементами релігійної культури.

Під етнографічною культурою розуміється сукупність традиційних форм господарювання, укладів, звичаїв, традицій, мови, кухні, поселень, народної творчості та інших елементів традиційної (Донаціональної) культури.

При цьому елементи традиційної громадської та матеріальної культури вже були нами розглянуті в розділах «Народи» і «Економіка». В цьому розділі увага приділяється розгляду традиційних особливостей мови, традицій і народної творчості як компонентів художньої культури і одночасно як умов розвитку туризму.

Релігія є важливим самостійним компонентом культури будь-якого народу в будь-якій країні. Крім того, релігійні погляди часто справляють істотний вплив на всі інші аспекти художньої культури, перш за все на мистецтво.

В історичному минулому цей вплив було більш значним, про що свідчать численні твори народної творчості та мистецтва. Аспекти цього впливу і взаємодії настільки багатогранні, що виходять за рамки даного навчального курсу. Але при характеристиці художньої культури країн слід приділити увагу впливу релігійних мотивів на розвиток різних видів мистецтва.

Культура — сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії; історично набутий набір правил усередині соціуму для його збереження та гармонізації.

Культура — це сукупність досягнень людства;

Культура – все багатство матеріальних і духовних цінностей;

Культура - це інтегральний образ, що об'єднує науку, освіту, літературу, мистецтво, мораль, уклад життя при визначальній ролі світогляду.

Поняття *культура* об'єднує в собі науку і освіту, мистецтво, мораль, уклад життя та світогляд.

Етапи наукового визначення сутності культури збігаються з етапами становлення культурології як науки:

- 1). Античність — XVIII ст.
- 2). XVIII—XIX ст.
- 3). Середина XIX століття

Сутність кожної конкретної культури розкривається в її явищах (артефактах).

Сутністю культури як фундаментальної категорії є результати людської діяльності та сама діяльність.

Культура як суспільно-історичне явище характеризується поліфункціональністю. Серед її функцій виділяються пізнавальна, інформативна, комунікативна, регулятивна, аксіологічна, світоглядна, а також виховна.

- Пізнавальна функція
- Інформативна функція
- Комунікативна функція
- Регулятивна функція
- Аксіологічна функція
- Світоглядна функція
- Виховна функція

Форми культури

В залежності від форм культуротворчої діяльності людини, розрізняють матеріальну та духовну культури., а в сучасних джерелах, в силу недостатності такого поділу розглядають також соціальну і фізичну культури.

Види культури

Крім основних форм культури виділяють також різні її види. Серед безлічі класифікацій можна зупинитися на тій, яка спирається на поняття суб'єкта-носія культури, як найбільш узагальненої і універсальної. Застосовуючи все, що ми вже знаємо про це поняття, отримуємо такий розподіл видів культури:

- культура суспільства,
- культура колективу (організації),
- культура особистості.

Жоден з видів культури не зводиться до двох інших ані в сумі, ані кожен зокрема.

Країн, однакових в релігійному відношенні, не існує, так як народні традиції, особливості менталітету, політичного і суспільного устрою дуже впливають на релігійні особливості країн і народів, існує і зворотний вплив. Саме поняття релігія також неоднозначно.

По-перше, це певний світогляд і світовідчуття - віровчення.

По-друге, це особлива область духовного життя людей - віра в Бога (богів).

По-третє це комплекс ритуалів, обрядів, традицій - культ.

По-четверте, це організації та спільноти людей, дотримуються тієї чи іншої релігійної традиції, - конфесії, деномінації.

По-п'яте, це - церква; в тому числі будівлі, споруди, твори живопису і скульптури культового призначення, церковний одяг і начиння, які також в масі своїй мають велику художню цінність.

Всі ці аспекти релігії, особливо другий, третій і п'ятий, перетворюють її на важливий компонент художньої культури. Основні аспекти релігії визначають план характеристики релігії як передумови розвитку туризму в будь-якій країні. Коротка характеристика традиційних і сучасних релігій і вірувань включає всі елементи. Будь-який з них, у всіх країнах, будь-якої релігії представляє велике значення для туризму.

Розгляд або характеристику релігій в будь-якій країні слід давати за певним планом. У більшості країн різні частини населення сповідують різні релігії, тому необхідно назвати всі релігії і вірування, що зустрічаються на території даної країни, вказавши їх у порядку, що відповідає кількості людей,

що належать до даної конфесії. Необхідно вказати, які релігії в даній країні мають статус державних. Далі слід звернути увагу на особливості розміщення релігій по території країни. Особливий інтерес представляють ті з них, які мають досить чітко виражені райони локалізації. Часто вони збігаються з етнічними кордонами, тобто районами розселення певних народів. Це дозволяє показати різноманітність релігійних і етнічних традицій і звичаїв населення країни, що підвищує цінність маршруту в очах туристів. Якщо релігій кілька і кожна з них має свій район локалізації, то, назвавши їх, слід вибрати той, який має найбільш яскраві і привабливі риси з точки зору туризму. При цьому слід пам'ятати, що традиційні релігії практично у всіх груп туристів викликають безпосередній інтерес. Потім доцільно дати коротку характеристику віровчення, яке в туристському країнознавстві розуміється не як переказ основ змісту, а як відповіді на три питання: що лежить в основі вчення, які головні об'єкти культового поклоніння, який символ віри?

Наступним важливим аспектом є розгляд питання про те, як віра впливає на інші компоненти і явища художньої культури. В даному розділі туристської характеристики не може міститися виклад догматів, положень будь-якої віри (Освіта в Росії має світський характер). Але будь-яка віра як система переконань людини проявляється, має відобразитися у всіх видах, сферах його життя і діяльності як в сьогоденні, так, тим більше, в історичному минулому. Відображення релігійних переконань найбільш яскраво проявляється в мові, мистецтві, народній творчості, традиціях і масовій культурі. Вплив релігійних переконань в історичному минулому розглядається в главі «Історія країни».

Вивчаючи особливості релігійного культу, доцільно охарактеризувати всі його сторони в загальному, звернувши увагу на церковні ритуали (таїнства), велику групу масових, релігійних ритуалів і свят і наявність релігійних (містичних) практик. Слід також звернути увагу на барвистість зовнішньої атрибутики релігійного культу, видовищність культових ритуалів і церемоній. В кінці треба описати найбільш цікавий ритуал або свято (один або кілька).

Останнім в характеристиці є поняття «церква», наявне не у всіх релігіях, але там, де воно є, воно відіграє важливу роль в системі релігійних поглядів. Поняття «церква» в даному випадку розглядається як збори віруючих, як храм, як наочне, образне вираження віровчення, але не як організація або конфесія. Але для того щоб організувати ознайомчі тури, а тим більше для участі в релігійних або церковних заходах, такою короткою характеристикою недостатньо. Тому введений спеціальний курс «Релігійно-паломницький туризм», програма якого передбачає докладне вивчення всіх складових. Мета ж даного розділу - дати коротку характеристику найбільш значущих рис релігії, важливі для розуміння спільних рис досліджуваної країни, її народу.

Релігія — особлива система світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей, набір культурних, духовних та моральних цінностей, що обумовлюють поведінку людини.

Релігія — це сукупність вірувань і віровчень, наявних у суспільстві. Вона включає до свого складу сукупність звичаїв, обрядів, правил життя і поведінки людей і т. д.

Якщо виходити з того, що релігія, як і всі явища духовного життя, є результатом психічної діяльності людини — розуму, почуття і волі, її складниками відтак виступають світорозуміння, світовідчуття і ставлення до світу. Вони й становлять три основних елементи релігії. Виділяють також четвертий структурний елемент релігії — релігійна організація, або ж ієрархія.

Віровчення, як системи вірувань, часто розглядають по відношенню до віри в Бога і поділяють так:

- єдинобожжя (грецьк.монотеїстичні).
- багатобожжя (грецьк.політеїстичні).
- безбожжя (грецьк.атеїстичні) або матеріалізм.

Функції релігії

Світоглядна:

Компенсаторна:

Комунікативна:

Регулятивна:

Інтегративна:

Політична:

Культурна:

Дезінтегруюча: